

Андрій ЛІСОВСЬКИЙ, Станіслав ПРИДЕТКЕВИЧ, Ольга МАТУЗ

ДЕРУСИФІКАЦІЯ ТА ДЕКОМУНІЗАЦІЯ ГЕОГРАФІЧНИХ НАЗВ В МЕЖАХ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

В статті розглядається проблема декомунізації і дерусифікації назв географічних об'єктів в межах Хмельницької області. Висвітлено перейменування географічних назв досліджуваної території, в період російсько-радянської окупації. Вказано географічні об'єкти Хмельницької області, які доцільно декомунізувати та дерусифікувати.

Ключові слова: декомунізація, дерусифікація, деколонізація, перейменування, географічна назва, населений пункт.

Постановка науково-практичної проблеми. Повномасштабне вторгнення росії на територію України, спричинило важливі зміни в українських громадян та викликало актуалізацію питань, що відіграють важливу роль у формуванні національної ідентичності. Російська злочинна влада та російська пропаганда з 2000-х років розвивала концепцію «русского мира» для утримання України в підпорядкуванні імперської недодержави. Тому збереження географічної та культурної спадщини країни-агресора неприпустиме в умовах війни.

Актуальність і новизна дослідження. Процеси декомунізації та дерусифікації в Україні сьогодні тісно пов'язані між собою, оскільки росіяни є носіями неоімперіалістичних та колоніальних тенденцій. В історії нашої країни опір колоніалізму мав свої особливості та етапи в кожному столітті, тому цілком логічно, що в період повномасштабної агресії проти України, цей процес набув загальнонаціонального характеру. В Україні прийнято ряд законів, що засуджують комуністичний та націонал-соціалістичний режими та забороняють пропаганду їхньої символіки, яка охоплює низку об'єктів: назви населених пунктів, вулиць, площ, пам'ятників, погрудь, фасадних дошок тощо. Їх присутність в нашій державі підриває виховання сучасних українців, які мають вихо-вуватися на національних та європейських цінностях. Засилля ворожих географічних назв та культури, що були насильно нав'язані в минулі часи, є абсолютно неприйнятними сьогодні. Зараз відбувається адекватна реакція українського суспільства, яке прагне більш масштабно очиститися від носіїв російського та комуністичного впливу.

Зв'язок теми статті з важливими науково-практичними завданнями. У статті розглянуто питання у рамках наукової теми «Декомунізація та дерусифікація географічних назв в Україні», яка вивчається науково-педагогічними працівниками кафедри географії та методики її викладання Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана

Огієнка.

Аналіз останніх публікацій за темою дослідження. Проблема декомунізації та дерусифікації географічних назв Хмельницької області серед українських науковців мало вивчена. Дослідження української географічної термінології висвітлено в працях авторів: С. Рудницького, П. Тутковського, Т. Масенко, О. Стрижака, Ю. Карпенка, Н. Таранової, Л. Василюк, А. Байцара, К. Тищенко, В. Стецюка [2]. Сучасний процес перейменування географічних назв досліджуваної території розглядалися в окремих публікаціях географів, істориків, краєзнавців, журналістів, громадських діячів [1-18].

Викладення основного матеріалу. Понад 70 років радянська влада намагалася зруйнувати українську ідентичність. Упродовж тривалого часу в Україні назвами географічних об'єктів відзначали людей, які не мали жодного відношення до нашої держави. Процес перейменування посилювався після 2014 року, коли відбулася анексія Криму та окупація окремих районів Донецької та Луганської областей. Війна, розпочата російською федерацією в лютому 2022 року, зумовила потребу відмовитися від будь-яких зв'язків з агресором. Зміни географічних назв охопили простори українських населених пунктів.

В різних джерелах інформації можна зустріти кілька варіантів розуміння процесу перейменування топонімів. Декомунізація – це набір заходів, спрямованих на припинення використання символів комуністичної ідеології у символічному та фізичному просторі України. Перші прояви перейменування спостерігалися після отримання незалежності країни і під час президентства Віктора Ющенка. Проте систематизація цього процесу відбулася в 2015 році, коли був прийнятий закон «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки». Цей документ передбачає заборону надавати географічним об'єктам

певні назви: імена або псевдоніми осіб, які обіймали керівні посади у комуністичній партії; назви вищих органів влади та управління СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних та автономних радянських республік (крім випадків, пов'язаних з розвитком української науки та культури); імена осіб, що працювали у радянських органах державної безпеки; СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних радянських республік та похідні від них; назви, пов'язані з діяльністю комуністичної партії, встановленням радянської влади на території України або в окремих адміністративно-територіальних одиницях, переслідуванням учасників боротьби за незалежність України [6].

Муниципалітети відповідали за процес декомунізації. Цей процес може відбуватися офіційно лише після того, як вони видадуть від-повідні розпорядження. Упродовж 2015-2016 років понад 51 тисячу об'єктів топоніміки (вулиць, скверів, площ) було перейменовано, разом з 991 населеним пунктом та демонтовано близько 2,5 тисячі пам'ятників в рамках декомунізації. Проте, окремі міста та сільські населені пункти ухиляються від проведення декомунізації, шукаючи нові обґрунтування для назв.

Дерусифікація є досить новим процесом і ще не має чіткого визначення. Проект змін до закону України «Про географічні назви» передбачає, що дерусифікація має на меті заборонити присвоєння географічним об'єктам в Україні назв, які прославляють, увіковічують, пропагують або символізують російську федерацію.

У партнерстві з Українським інститутом національної пам'яті, Міністерство культури та інформаційної політики України розробило пояснення щодо законодавчої бази процесу перейменування географічних назв, з метою зробити його більш зрозумілим для громадян. Також була утворена Експертна рада для узагальнення практики надання рекомендацій та позицій щодо декомунізації та дерусифікації.

Європейські країни, які постраждали від комуністичного режиму, перейменовували свої населені пункти за схожим сценарієм, подібним до українського. Перша хвиля цього процесу відбулася наприкінці 80-х – початку 90-х років ХХ ст., а друга хвиля розпочалася після російської агресії, в лютому 2022 року, проти України. Країни вирішили, що необхідно позбавитися географічних назв, які до цього символізували радянську владу, росію та її імперські прагнення. Латвія та Литва були здійснили основний етап декомунізації вже після оголошення незалежності. Топонімам стали

повертати історичні назви або присвоювати імена представників інтелігенції, національних героїв, митців.

У Польщі після отримання незалежності процес перейменування комуністичних топонімів був дуже неорганізованим. Часто місцеві влади або мешканці самі вирішували змінювати назви міст і вулиць на ті, що існували до Другої світової війни, або на честь національних героїв. Наприклад, у місті Познань було перейменовано 49 вулиць. Після ухвалення закону у 2016 році, який забороняв пропаганду комунізму та інших тоталітарних систем шляхом використання їх назв у громадських місцях, виникла необхідність в зміні топонімів. Проте, цього разу процес зміни назви, ініціювали виконавча влада та польський інститут національної пам'яті.

Потрібно відзначити, що після агресії росії проти України кілька країн, таких як Чехія, Польща, Латвія, Литва, Канада та Швеція перейменовували вулиці та площі, на яких розташовані дипломатичні місії країни-агресорки. Ці вулиці тепер мають назви «Українських героїв», «Вільної України» або «Героїчного Маріуполя». Це свідчить про те, що навіть випадкові перейменування можуть мати значний символізм та підтримку для України [6].

Формування географічних назв складний та безперервний процес. Часто він залежить від суспільно-політичної ситуації і несе на собі відбитки різних історичних епох.

Тоталітарний режим, що панував в Україні упродовж ХХ ст., сформував специфічне оточення, в якому існувала людина, від назв сіл, селищ і міст до типових забудов. Тогочасні географічні назви відразу виділяються на карті. Під час роботи з національними назвами наявні були всі недоліки радянської топоніміки: ідеологізація, використання штампів, які позбавлені конкретного змісту, переважання персональних меморіальних назв і широке поширення комуністичних та русифікованих назв.

Від самого встановлення більшовицької влади перейменування населених пунктів здійснювалися масово, безсистемно, переважно за ініціативою місцевих органів влади. На початку 1920-х років більшовики намагалися навести лад в справі присвоєння нових географічних назв. Центральна Адміністративно-територіальна Комісія перебрала на себе функції органу, який би юридично закріплював перейменування.

Досліджуючи культуру радянського суспільства у 1920-1930-х роках, В. Паперний розрізняє два етапи у розвитку російської традиційної культури. Він стверджує, що безпосередньо

після революції, коли в суспільстві домінували максималістські екстремістські настрої, при присвоєнні назв населеним пунктам спостерігалася тенденція замінити топонім поняттями типу «Жовтень», «Червоний», «Революція». Прикладами таких назв на території Хмельницької області є колишнє с. Жовтнєве в Хмельницькому та Кам'янець-Подільському районах, с. Червоне Хмельницького та Шепетівського районів, с. Червона Чагарівка та Червона Діброва Кам'янець-Подільського району, с. Червоний Цвіт Шепетівського району, с. Червона Семенівка Хмельницького району, с. Червоний Острів Хмельницького району тощо.

Повернення влади та відновлення радянської ментальності до традиційного імперського способу мислення відобразилося також на географічних назвах. Стало відчутним переважання назв на честь вождів, де топонім складається з імені. Для російської імперії характерними були меморіальні назви, і в кінці 1920-х – 1930-х роках вони почали активно використовуватися й в СРСР [6].

Меморіальні топоніми радянського періоду можна було б умовно поділити на три групи. До першої потрібно віднести перейменування, що в більшості своїй відбувалися за ініціативою селищних рад й мали на меті вшанування якогось із місцевих діячів, який загинув або був похований в цій місцевості (колишнє с. Чапаєвка Хмельницької району). Інші назви походили від імені діячів міжнародного комуністичного руху (колишнє с. Петрівське Кам'янець-Подільського та Хмельницького районів). Третя група найменш чисельна, де мова йде про перейменування великих міст. Комуністи в той час мали певні уявлення про ієрархію ідеологічного пантеону. Яскравим підтвердженням цьому є монополії на ім'я В. Леніна, і на його честь перейменовували низку населених пунктів. Як приклад можна назвати колишнє с. Ленінське в Хмельницькому та Кам'янець-Подільському районах, с. Ленівка Кам'янець-Подільського району; с. Улянівка Шепетівського району; с. Улянове, с. Улянівка Друга Хмельницького району.

Процес декомунізації розпочався ще під час розпаду СРСР, коли громади, нерідко стикаючись з загрозою переслідувань, а іноді й отримуючи підтримку місцевих влад, почали відмовлятися від комуністично-радянської символіки: надписів, скульптур, пам'ятників, вивісок, персоніфікації організацій та інших атрибутів.

Друга хвиля декомунізації розпочалась в Україні під час Помаранчевої революції та на початку президентства Віктора Ющенка. Загалом сценарій був подібний. Процес почався викликами суспільства «знизу». Трохи більше уваги було приділено правовим аспектам, тобто влада, хоч і не повністю, проте юридично підтримувала декомунізацію. Це включало подальше перейменування міст і сіл, вулиць, площ, скверів та інших об'єктів. Проте через суспільну кризу ця хвиля не мала вичерпного характеру.

В рамках декомунізації було перейменовано 17 сіл Хмельницької області (табл. 1).

Повномасштабне вторгнення вчоргове похвалило процеси декомунізації та дерусифікації географічних назв. 21 березня 2023 р. ухвалений Верховною Радою України Закон «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії». Закон надав правову рамку для процесу деколонізації в Україні, який було розпочато після російського вторгнення в Україну 2022 р.

На території Хмельницької області, за рішенням Національної комісії зі стандартів державної мови було визначено 11 населених пунктів, які необхідно перейменувати.

Доцільно змінити назву таких сіл Хмельниччини: Гвардійське, Першотравнєве, Новостроївка, Анютине, Москвитянівка, Російська Буда, Червона Діброва, Червона Чагарівка і три населених пункти з назвою Москалівка (але в Хмельницькій області є чотири Москалівки: у Ямпільській, Ярмолинецькій, Летичівській та Полонській територіальних громадах) [12].

Таблиця 1

Перейменовані адміністративні одиниці Хмельницької області*

№ з.п	Адміністративний район	Комуністична назва	Нова назва	Постанова Верховної Ради України
1.	Хмельницький район	с. Жовтнєве	с. Лісове	№ 1037-19
2.	Хмельницький район	с. Радянське	с. Іванківці	№ 1377-19
3.	Кам'янець-Подільський район	с. Петрівське	с. Балинівка	№ 1377-19
4.	Хмельницький район	с. Петрівське	с. Бутівці	№ 1377-19
5.	Хмельницький район	с. Петрівське	с. Хутір Дашківський	№ 1377-19
6.	Кам'янець-Подільський район	с. Жовтнєве	с. Мукша Китайгородська	№ 1377-19
7.	Хмельницький район	с. Червона	с. Прибузьке	№ 1377-19
8.	Шепетівський район	с. Улянівка	с. Гаврилівка	№ 1377-19
9.	Шепетівський район	с. Радгоспне	с. Радісне	№ 1037-19

10.	Хмельницький район	с. Улянове	с. Гаївка	№ 1377-19
11.	Хмельницький район	с. Улянівка Друга	с. Світле	№ 1037-19
12.	Кам'янець-Подільський район	с. Ленінське	с. Вишневе	№ 1037-19
13.	Хмельницький район	с. Жовтневе	с. Нові Терешки	№ 1377-19
14.	Кам'янець-Подільський район	с. Комунар	с. Загородське	№ 1377-19
15.	Хмельницький район	с. Чапаська	с. Калинівка	№ 1037-19
16.	Хмельницький район	с. Ленінське	с. Підліски	№ 1037-19
17.	Хмельницький район	с. Ленінське	с. Лісове	№ 1037-19

* складено згідно постанови Верховної Ради №4084 про перейменування сіл, селищ та міст України

На березень 2024 року Москалівки не змінили свою назву. На територію Західної України в кінці XVII ст. втікали російські старообрядці-розкольники, які були прибічниками старих релігійних вірувань, за що їх переслідував царський уряд. Вони засновували російські по-селення, що мали назви: Москалівка, Російська Буда тощо.

Про «московське» походження має населений пункт Москвитянівка Грицівської тергромади. За переказами, ця назва походить від латинського словосполучення «Moskvam teneo» (Москву держу).

Доцільно перейменувати населений пункт Першотравневе Старокостянтинівської тергромади. Географічна назва пов'язана із «Міжнародним днем солідарності трудящих».

Залишається з комуністичною назвою і населений пункт Новостроївка Вовковинецької громади. Дана назва підпадає під дію мовного закону. Доцільно також, щоб зникнули з мапи Хмельницької області, населенні пункти, що містять, прикметник «червона». Наприклад, Червона Чагарівка Кам'янець-Подільської та Червона Діброва Жванецької тергромад. Населені пункти були засновані в один період, у 1928 та 1929 роках.

Прикметник «червоний», який використовується в українській топонімії протягом багатьох століть, не є комуністичною назвою. Проте, слово «червоний», у XX ст., коли територія України перебувала в комуністичній окупації, стало символом становлення радянської влади. Тому ці географічні назви, відповідно Закону, підлягають перейменуванню.

У Хмельницькій області, керуючись цими ж нормами, вже перейменували населений пункт Червона Зірка. На підставі постанови Верховної Ради України № 1377-19 від 19 травня 2016 року воно одержало назву Прибузьке. Проте «червоні» села вирішили не змінювати. Наймовірніше, тому що прикметник «червоний», хоч і символічний, але цілком український.

Населений пункт Гвардійське, центр однойменної громади Хмельницького району, також доречно перейменувати. Дану назву село отримало після Другої Світової війни на честь

Першої гвардійської загальновійськової та Третьої гвардійської танкової армій. До цього періоду населений пункт, заснований наприкінці XVI ст. польським шляхтичем Миколаєм Гербуртом, називалося Фельштин.

У 2016 р. Комітет Верховної Ради з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування узгодив перейменування Гвардійського на Фельштин. Але на даний час, навіть після повномасштабного вторгнення, населений пункт не змінив свою назву.

Населений пункт Анютине Летичівської тергромади також доцільно перейменувати. Анютине, назване на честь доньки місцевого поміщика.

Лексичним нормам, на думку представників Нацкомісії, не відповідають населенні пункти Кушнірівка та Кушнірівська Слобідка Волочиської тергромади. Їх пропонують замінити на Кушнірівку та Кушнірівську Слобідку [12].

В Хмельницькій області починаючи з лютого 2022 р. перейменували майже 2000 вулиць, які раніше мали імперські чи радянські назви. На теперішній час вулиць із такими назвами залишилося близько 250. Перелік вулиць, що доречно перейменувати подано в табл. 2.

Деколонізація також зачепила природні об'єкти. Дві природоохоронні території Хмельниччини, включаючи ботанічний заказник «Першотравневий» та гідрологічна пам'ятка «Міліцейський став», були перейменовані. Це рішення було обумовлене тим, що їхні назви містили символіку російської імперської політики. Перейменування цих природоохоронних об'єктів було проведено в контексті виконання вимог Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні та деколонізації топонімії», а також для вирішення питання про наявність топонімів, пов'язаних з Російською Федерацією, у географічних назвах Хмельницької області.

Розташований на території Плужненської сільської громади Шепетівського району ботанічний заказник «Першотравневий» було перейменовано на «Травневий».

Гідрологічній пам'ятці «Міліцейський став» дали нову назву «Пільноолексинецький став». Ця назва пов'язана із населеним пунк-

том Пільний Олексинець Городоцької міської територіальної громади, біля якого розташована природоохоронна територія.

Таблиця 2

**Перелік назв вулиць в межах Хмельницької області,
комуністичного або русифікованого походження**

Громада Хмельницької області	Населений пункт	Назва вулиці
1. Новоушицька	с. Пилипи-Хребтійські	вул. Вавілова
	с. Слобідка	вул. Макаренка
2. Чемеровецька	с. Андріївка	вул. Бринського А.П.
	с. Вишнівчик	вул. Раєвського
3. Слобідсько-Кульчівецька	с. Кам'янка	вул. Гагаріна, пров.: Гагаріна, Колгоспний.
	с. Мукша Китайгородська	вул.: Інтернаціональна, Гастелло, Матросова, пров.: Інтернаціональний, Матросова.
4. Волочиська	с. Копачівка	вул. Першотравнева.
	с. Мирівка	вул. Першотравнева
	с. Тарноруда	вул. Гагаріна
	с. Щаснівка	вул. Воз'єднання
5. Городоцька	смт. Городок	вул.: 8 Березня, Ковпака, Курчатова, Макарова, Цюлковського, провулки: Кузнецова, Тельмана, Цюлковського.
	с. Бедриківці	вул. Попова.
	с. Варівці	вул. Карбишева
	с. Велика Яромірка	вул. Островського
	с. Дахнівка	вул.: Гагаріна, Пушкіна.
	с. Завадинці	вул. Гайдара
	с. Кузьмин	вул. Ю.Коцюбинського
	с. Нова Пісочна	вул. О.Кошового.
	с. Новий Світ	вул. Комарова.
	с. Скіпче	пров. Гагаріна.
6. Деражнянська	с. Турчинці	вул. Першотравнева.
	с. Чорніводи	вул. Макаренка.
	смт. Деражня	вул.: Ахматової, Ватутіна, Гагаріна, Горького, Крилова, Кутузова, Лермонтова, Мічуріна, Некрасова, Островського, Пушкіна, Суворова, Толстого, провулки: Крилова, Лермонтова, Некрасова, Піонерський, Пушкіна, Толстого.
	смт. Лозове	вул.: Жовтнева, Першотравнева, Пролетарська, Радянська, пров. Жовтневий.
	с. Іванківці	вул. Маяковського, пров. Маяковського.
	с. Божиківці	вул.: Гагаріна, Пушкіна, пров.: Жукова, Чкалова.
	с. Буцневе	вул. Ленінська.
	с. Волоське	вул. Гагаріна.
	с. Галузинці	вул.: Гагаріна, Горького, Комарова, Мічуріна, Першотравнева, Пушкіна, Суворова, Чкалова, пров. Комарова.
	с. Гатна	вул.: Гагаріна, Дружби народів, Макаренка, Першотравнева, Щорса.
	с. Загінці	вул. Гагаріна.
	с. Кальна	вул. Макаренка.
	с. Коржівці	вул.: Гагаріна, Петровського, пров. Пушкіна.
	с. Літки	вул. Першотравнева, пров. Першотравневий.
	с. Мазники	вул.: Ватутіна, Гагаріна, Мічуріна, Чкалова.
	с. Маниківці	вул. Гагаріна.
	с. Новосілка	вул.: Гагаріна, Першотравнева.
	с. Підлісне	вул. Гагаріна, Островського.
	с. Розсохи	вул. Ватутіна, пров. Ватутіна.
	с. Слобідка	вул. Мічуріна.
с. Слобідка-Шелехівська	вул. Анни Ахматової.	
с. Шарки	вул.: Першого Травня, Пушкіна.	
с. Шелехове	вул.: Гагаріна, Маяковського.	
с. Шийніці	вул.: Жовтнева, Першотравнева.	
с. Шпичинці	вул. Гагаріна, пров. Гагаріна.	
с. Яблунівка	вул.: Гагаріна, Пушкіна.	
с. Явтухи	вул.: Гагаріна, Матросова, Пушкіна.	
с. Яськівці	вул. Першотравнева, пров. Першотравневий.	
7. Старокостянтинівська	м. Старокостянтинів	вул.: 30 років Перемоги, Чайковського, пров.: Інтернаціональний, Мічуріна.
	с. Великий Чернятин	вул. Совхозна.
	с. Веснянка	вул. Жовтнева.
8. Старосинявська	смт. Стара Синява	вул. Щорса.
9. Теофіпольська	смт. Базалія	вул.: Комарова, Кошового, Мічуріна, Матросова, Першотравнева, Пушкіна, Тітова.
	смт. Теофіполь	вул.: 30 років Перемоги, 50 років Перемоги, Гагаріна, Макаренка, пров. Макаренка.

	с. Антонівка	вул. Першого Травня.
	с. Борщівка	вул.: 45 років Перемоги, Першотравнева.
	с. Волиця	вул.: 8-Березня, Макаренка, Першотравнева.
	с. Волиця-Польова	вул.: 1 Травня, 8 Березня.
	с. Воронівці	вул. Камчатська.
	с. Гаврилівка	вул. Гагаріна, пров. Гагаріна.
	с. Кузьминці	вул. Першотравнева.
	с. Медисівка	вул. Гагаріна, пров. Гагаріна.
	с. Михиринці	вул. 1 Травня.
	с. Михнівка	вул. Першотравнева.
	с. Олійники	вул. Уральська
	с. Святець	вул.: Гагаріна, Матросова, пров. Маяковського.
	с. Строки	вул. Гагаріна.
	с. Червоний Случ	вул. Першотравнева.
10. Чорноострівська	смт. Чорний Острів	вул. 8 березня.
11. Зіньківська	с. Грим'ячка	вул. Гагаріна, пров.Гайдара
	с. Зіньків	вул.: Гагаріна, Пушкіна, пров. Першотравневий.
	с. Станіславівка	вул.: Кутузова, Чехова.
12. Заслуненська	с. Великі Зозулинці	вул.: Гагаріна, Горького, Маяковського, пров. Першотравневий.
	с. Волиця Друга	вул. Гагаріна.
	с. Заслунче	вул. Гагаріна.
	с. Малі Зозулинці	вул. Гагаріна.
13. Лісовогринівецька	с. Лісові Гринівці	вул. Невська
	с. Стуфчинці	9 Травня, пров. 9 Травня.
14. Розсошанська	с. Нижчі Вовківці	вул. Жовтнева, пров. Жовтневий.
	с. Ружичанка	пров. Мічуріна.
15. Ізяславська	м. Ізяслав	вул.: 8 Березня, 9 Травня, В. Котика, Ломоносова, Матросова, Некрасова.
	с. Білеве	вул.: Валі Котика, Мічуріна.
	с. Білжинці	вул. Гагаріна.
	с. Білогородка	вул.: Гагаріна, Лермонтова, Матросова, Пушкіна.
	с. Васьківці	вул. 50-річчя Перемоги.
	с. Завадинці	вул. Гагаріна.
	с. Заріччя	вул. Першотравнева.
	с. Кіндратки	вул.Гагаріна.
	с. Клубівка	вул. Гагаріна.
	с. Комини	вул. 1 Травня.
	с. Михля	вул.: 8-Березня, Першотравнева.
	с. Путринці	вул. В. Котика.
	с. Радощівка	вул.: В. Котика, Гагаріна, З. Космодем'янської, Матросова.
16. Полонська	с. Топірчики	вул. Гагаріна.
	с. Бражинці	вул. Колгоспна.
	с. Котелянка	вул. Мічуріна.
17. Білогірська	с. Коханівка	вул. Боженка.
	смт. Білогір'я	вул.: 1 Травня, 8 Березня, Гагаріна, Островського.
	18. Ямпільська	с. Лепесівка
19. Берездівська	с. Берездів	вул. Першотравнева.
	с. Плоска	вул. Першотравнева.
20. Михайлоцька	с. Заморочення	вул. Островського.
	с. Корчик	вул. В. Котика.
	с. Майдан-Лабунь	вул. В. Котика.
	с. Хмелівка	вул. В. Котика.
21. Сахновецька	с. Бейзими	вул.: Лермонтова, Пушкіна.
	с. Великі Пузирки	вул. Гагаріна.
	с. Влашанівка	вул. Гагаріна.
	с. Кропивна	вул.: Гагаріна, Мічуріна.
	с. Ліщани	вул.: В. Котика, Гагаріна, З. Космодем'янської, Тітова, пров. Гагаріна.
	с. Мала Медведівка	вул. Маяковського.
	с. Нове Село	вул.: Радгоспна, Черняхівського, пров.: Радгоспний, Черняхівського.
	с. Свириди	вул. Колгоспна
	с. Сохужинці	вул. Жовтнева.
	с. Теліжинці	вул. Гагаріна
	с. Тернавка	вул. Колгоспна.
с. Чепці	вул.: Комарова, Островського.	

Переїменування географічних назв повинно проводитися з урахуванням висновків експертів у галузі географії, історії, краєзнавства, певних документальних досліджень з обов'язковим урахуванням норм Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборони пропаганди

їхньої символіки» та Закону України «Про географічні назви».

Висновки: Переїменування географічних назв в межах Хмельницької області є важливим кроком для відновлення історичної справедливості. Процес декомунізації та дерусифікації, який розпочався на території Хмельницької області після 1991 р., повинен бути

завершений Нові назви географічних об'єктів мають відображати географічні або історичні особливості. На Хмельниччині потрібно перейменувати 11 населених пунктів, та близько 250 вулиць.

Декомунізація та дерусифікація – кропіткий процес, до якого потрібно підходити виважено. Так, змінені назви будуть не лише ідеютифікувати певну місцевість, але й формуватимуть нашу нову патріотичну свідомість, вільну від радянського та російського минулого. До-

цільно проводити консультації з географами, істориками, мовознавцями, місцевими діячами щодо нових назв. Це дозволить обрати найбільш вдалий варіант назви, що відповідає запитам мешканців чи географічним особливостям місцевості.

Перспективи використання результатів дослідження. Матеріали наукової публікації можуть бути використанні при подальшому перейменуванні географічних назв в межах Хмельницької області.

Література:

- Белкін Л.М., Юринець Ю.Л., Белкін М.Л. Єдність декомунізації і дерусифікації в контексті антиукраїнських інформаційних війн [Електронний ресурс] = The unity of decommunization and derusification in the context of anti-ukrainian information wars. *Юридичний науковий електронний журнал* : електронне наукове фахове видання. 2023. № 2. С. 62-67.
- Верес К.О., Кулчак Т.Г. Особливості застосування топоніміки в туристично-краєзнавчих дослідженнях. *Наукові праці НУХТ*. № 47. 2012. С. 138-143.
- Водотика С., Савенок Л. Міський простір, декомунізація і проблеми історичної пам'яті. *Місто : історія, культура, суспільство*. 2017. № 1. С. 119-133. URL : <http://nbuv.gov.ua/UJRN/miks2017112>
- Герчанівська П.Е. Деколонізація суспільства : український поворот. *Вісник Національної Академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2024. № 1. С. 32-41.
- Гнатюк О.М.; Гоманюк М.А.; Мельничук А.Л. Деконізація ойконімів України : у пошуку оптимальних підходів. *Науковий вісник ХДУ. Серія Географічні науки*. № 17, Херсон, 2023. С. 18-35. URL : <https://doi.org/10.32999/ksu2413-7391/2022-17-2>
- Дерусифікація та декомунізація назв : як змінюються українські міста. URL : <https://transparentcities.in.ua/articles/derusyfikatsiia-ta-dekomunizatsiia-nazv-yak-zminiuiutsia-ukrainski-mista>.
- Долинська М. До питання методики класифікації урбанонімів як історичного джерела. *Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія «Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки»*. Харків, 2018, № 26, С. 18-32.
- Дрогушевська І.Л. Декомунізація топонімії: концепція повернення історичних назв на карту України. *Проблеми безперервної географічної освіти і картографії*. 2017. Вип. 26. С. 22-27.
- Киридон Алла. Декомунізація в Україні : перерозподіл символічного ресурсу. *Зовнішні справи*. 2020. № 7/8. С. 35-40.
- Мельничук А.Л., Гнатюк О.М. Ойконімічне районування Подільського суспільно-географічного району. *Наукові записки Вінницького педуніверситету*. Сер. Географія. 2010. № 21. С. 173-177.
- Лісовський Андрій, Гарбар Владислав, Придеткевич Станіслав. Географічні дослідження топонімів Хмельницької області. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : географія*. Тернопіль, 2022. Том 53. № 2. С. 10-18.
- Перейменування сіл на Хмельниччині : спроби та перспективи. URL : <https://milukraine.net/2023/07/perejmenuvannya-sil-na-hmelnychchyni-sproby-ta-perspektyvy/>
- Покатаєв П.С. Процеси декомунізації в Україні : сучасні проблеми та перспективи подальшої реалізації. *Інвестиції : практика та досвід*. 2018. № 2. С. 78-81.
- Проект «Декомунізація. Україна». URL : <https://www.facebook.com/DecommunizeUkraine/>.
- Старенький І., Зайшлюк Я. *Комунізація та Декомунізація топонімії Кам'янець-Подільського. Місто: історія, культура, суспільство. Е-журнал урбаністичних студій*. 2017. № 2. С. 112-118.
- Топонімічний словник Кам'янець-Подільського / В.С. Прокопчук, І.О. Старенький. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2014. 192 с.
- Український інститут національної пам'яті. Декомунізація. реабілітація та подолання наслідків русифікації. URL : <https://uinp.gov.ua/dekomunizaciya-ta-reabilitaciya>.
- Шаповал Ю., Васильєва І., Матвієнко І. Українське суспільство у 2014-2020 рр. : проблеми політики декомунізації. *Український історичний журнал*. 2020. № 4. С. 110-120.

References:

- Byelkin L.M., Yurynets' YU.L., Byelkin M.L. Yednist' dekomunizatsiyi i derusyfikatsiyi v konteksti antyukrayayns'kykh informatsiynykh viyn [Elektronnyy resurs] = The unity of decommunization and derusification in the context of anti-ukrainian information wars. *Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal* : elektronne naukove fakhove vydannya. 2023. № 2. С. 62-67.
- Veres K.O., Kupach T.H. Osoblyvosti zastosuvannya toponimiky v turystychno-kraeyznavchykh doslidzhennyakh. *Naukovi pratsi NUKHT*. № 47. 2012. S. 138-143.
- Vodotyka S., Savenok L. Mis'kyu prostir, dekomunizatsiya i problemy istorychnoyi pam'yati. *Misto : istoriya, kul'tura, suspil'stvo*. 2017. № 1. S. 119-133. URL : <http://nbuv.gov.ua/UJRN/miks2017112>
- Herchaniv's'ka P.E. Dekolonizatsiya suspil'stva : ukrayyns'kyu povorot. *Visnyk Natsional'noyi Akademiyi kerivnykh kadriv kul'tury i mystetstv*. 2024. № 1. S. 32-41.
- Hnatyuk O.M.; Homanyuk M.A.; Mel'nychuk A.L. Dekolonizatsiya oykonimiv Ukrayiny : u poshuku optymal'nykh pidkhodiv. *Naukovyy visnyk KHDU. Seriya Heohrafichni nauky*. № 17, Kherson, 2023. S. 18-35. URL : <https://doi.org/10.32999/ksu2413-7391/2022-17-2>
- Derusyfikatsiya ta dekomunizatsiya nazv : yak zminyuyet'sya ukrayyns'ke misto. URL : <https://transparentcities.in.ua/articles/derusyfikatsiia-ta-dekomunizatsiia-nazv-yak-zminiuiutsia-ukrainski-mista>
- Dolyn's'ka M. Do pytannya metodyky klasyfikatsiyi urbanonimiv yak istorychnoho dzherela. *Visnyk KHNU imeni V.N. Karazina. Seriya «Istoriya Ukrayiny. Ukrayinoznnavstvo: istorychni ta filososfs'ki nauky»*. Kharkiv, 2018, № 26, S. 18-32.

8. Drohushevs'ka I.L. Dekomunizatsiya toponimiyi : kontseptsiya povernennya istorychnykh nazv na kartu Ukrayiny. Problemy bezperervnoyi heohrafichnoyi osvity i kartohrafiyi. 2017. Vyp. 26. S. 22-27.
9. Kurydon Alla. Dekomunizatsiya v Ukrayini : pererozpodil symvolichnoho resursu. Zovnishni spravy. 2020. № 7/8. S. 35-40.
10. Mel'nychuk A.L., Hnatyuk O.M. Oykonomichne rayonuvannya Podil's'koho suspil'no-heohrafichnoho rayonu. Naukovi zapysky Vinnyts'koho peduniversytetu. Ser. Heohrafiya. 2010. № 21. S. 173-177.
11. Lisovs'kyu Andriy, Harbar Vladyslav, Prydetkevych Stanislav. Heohrafichni doslidzhennya toponimiv Khmel'nyts'koyi oblasti. Naukovi zapysky Ternopil's'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatyuka. Seriya : heohrafiya. Ternopil', 2022. Tom 53. № 2. S. 10-18.
12. Pereymenuvannya sil na Khmel'nychchyni : sprobny ta perspektyvy. URL : <https://milukraine.net/2023/07/perejmenuvannya-sil-na-hmelnychchyni-sprobny-ta-perspektyvy/>
13. Pokatayev P.S. Protseyi dekomunizatsiyi v Ukrayini : suchasni problemy ta perspektyvy podal'shoiy realizatsiyi. Investytsiyi : praktyka ta dosvid. 2018. № 2. S. 78-81.
14. Proekt «Dekomunizatsiya. Ukrayina». URL : <https://www.facebook.com/DecommunizeUkraine/>
15. Staren'kyu I. , Zayshlyuk YA . Komunizatsiya ta Dekomunizatsiya toponimiyi Kam"yantsya-Podil's'koho. Misto: istoriya, kul'tura, suspil'stvo. E-zhurnal urbanistychnykh studiy. 2017. № 2. S. 112-118.
16. Toponimichnyy slovnyk Kam"yantsya-Podil's'koho / V.S. Prokopchuk, I.O. Staren'kyu. Kam"yanets'-Podil's'kyu : Vydavets' PP Zvoleyko D.H., 2014. 192 s.
17. Ukrainys'kyu instytut natsional'noyi pam"yati. Dekomunizatsiya. reabilitatsiya ta podolannya naslidkiv rusyfikatsiyi. URL : <https://uinp.gov.ua/dekomunizatsiya-ta-reabilitatsiya>.
18. Shapoval YU., Vasylyeva I., Matviyenko I. Ukrainys'ke suspil'stvo u 2014-2020 rr. : problemy polityky dekomunizatsiyi. *Ukrayins'kyu istorychny zhurnal*. 2020. № 4. S. 110-120.

Abstract:

A.S. Lisovskiy, S.S. Prydetkevych, O.V. Matuz. DERUSSIFICATION AND DECOMMUNISATION OF GEOGRAPHICAL NAMES WITHIN THE KHMELNYTSKYI REGION

Statement of the scientific and practical problem. Russia's full-scale invasion of Ukraine has caused significant changes among Ukrainian citizens and raised issues that play an important role in the formation of national identity. Since the 2000s, the Russian criminal authorities and Russian propaganda have been developing the concept of the "Russian world" to keep Ukraine subordinate to the imperial non-state. Therefore, the preservation of the geographical and cultural heritage of the aggressor country is unacceptable in times of war.

Relevance and novelty of the study. The processes of decommunisation and derussification in Ukraine today are closely interconnected, as Russians are the bearers of neo-imperialist and colonial tendencies. In the history of our country, resistance to colonialism has had its own peculiarities and stages in each century, so it is quite logical that during the period of full-scale aggression against Ukraine, this process has become nationwide. Ukraine has adopted a number of laws condemning the communist and national socialist regimes and prohibiting the propaganda of their symbols, which covers a wide range of objects: names of settlements, streets, squares, monuments, taverns, facade boards, etc. Their presence in our country undermines the upbringing of modern Ukrainians, who should be educated on national and European values. The dominance of hostile geographical names and culture in any form is completely unjustified, having been forcibly imposed in the past. Imperial policy has deep roots and permeates Ukrainian education and upbringing. Therefore, today we are witnessing a completely natural reaction of Ukrainian society, which seeks to purge itself of the carriers of Russian and communist influence on a larger scale.

Relation of the article's topic to important scientific and practical tasks. The article deals with issues within the framework of the scientific topic: "Decommunisation and Derussification of Geographical Names in Ukraine" of the Department of Geography and Methods of Teaching it at the Ivan Ohienko National University of Kamianets-Podilskyi.

For more than 70 years, the Soviet government tried to destroy any historical, cultural, and linguistic diversity in Ukraine. For a long time, the names of geographical objects in Ukraine honored people who had nothing to do with our country. The process of renaming intensified after 2014, when the annexation of Crimea and the occupation of Donetsk and Luhansk regions took place. The war launched by the Russian Federation in February 2022 necessitated the need to renounce any ties with the aggressor. Changes in geographical names have covered the expanse of Ukrainian settlements.

Derussification is a fairly new process and does not yet have a clear definition. The draft amendments to the Law of Ukraine "On Geographical Names" stipulate that derussification is intended to prohibit the assignment of names to geographical objects in Ukraine that glorify, perpetuate, propagandize, or symbolize the Russian Federation.

It is interesting to note that after Russia's aggression against Ukraine, several foreign countries, such as Poland, the Czech Republic, Lithuania, Latvia, Sweden, and Canada, renamed streets and squares where the aggressor country's diplomatic missions are located. These streets are now named "Ukrainian Heroes", "Free Ukraine", or "Heroic Mariupol". This shows that even accidental renaming can have significant symbolism and support for Ukraine.

The formation of place names is a complex and ongoing process. It often depends on the socio-political situation and bears the imprints of different historical epochs.

Key words: decommunisation, derussification, decolonisation, renaming, geographical name, settlement.

Надійшла 12.04.2024р.